

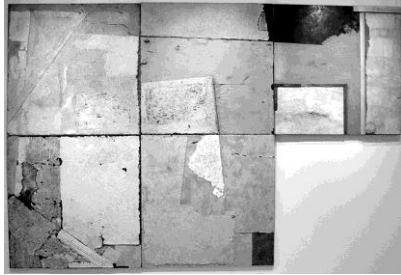
AKNAI TAMÁS

Észrevettétek? Művészek...

A PTE Művészeti Karának mesteriskolája a Pécsi Galériában

2006. május 12– június 3.

Appelshoffer Péter, Barabás Zsófi, Baróthy Anna, Benedek Barna, Császár Gábor, Egle Anita, Fodor Pál, Györi Márton, Hadházy Gergely, Hatházi László, Hegedűs Éva, Jancsikity József, Korodi Luca, Lénárd Anna, Lukács Zsolt, Mányi Esztella, Marosi Katalin, Mártonyi Éva, Miklya Gábor, Roters Katharina, Sörös Rita, Szabó Attila Sándor, Szabó Mariann, Szilvássy Edit, Szunyogh László, Tari Eszter

Több is lehet, de két életünk bizonyosan van. Az egyik a köznapian együgyű, időzavarral küszködő, zsigeri természetű motivumokkal meghajtott élet, a másik a megisztulásra és elemelkedésre vágyakozó, hűségért, szeretetért fohászkozó, megnyugvást kereső. Valójában azonban semmi szabályszerűség nincs az említett „életek” belső rendjében. Vegyes típusú ez a rend és zavarba ejtő esetrendszerei vannak. A mai magyar társadalom kétségbe-ejtően csekély hányada birkózik meg naponta ténylegesen a helyzete adta képtelenségekkel. A művész-hányad például avval az ellentmondással, ami a megújító gondolkodás szabad pályáinak igénybevitelére irányuló indítványok nagy számában, illetve a tényleges alkalmazások elenyésző mértékének szembenállásában mutatkozik meg. Pedig a közösségek és az egyén sikerképességének is egyik garanciája a gondolatgazdagság. Minden más típusú bőség forrása a cselekvést és elképzelést egységbe foglaló kreativitás. Ezért kényszeresen kering bennünk a felismerés: a most látott kiállítás darabjai, a nemzedék, amelynek köznap munkálkodását most látjuk, teljességgel mellékessé tesznek olyan nagy értékű — ámde virtuális — perspektívákat, mint amelyeket mondjuk az Európai Kulturális Főváros státus tartalma előjelez. Egyszerűben szólva ennek a kiállításnak a számbavétele után megint mondhatjuk, hogy hát hiszen Európá itt van, csak észre kell venni. A képtelenségek közé tartozik, hogy ez a befogadási aktus tulajdonképpen nem következik be. Nem áll rendelkezésre ugyanis a befogadásnak az a kritikus tömege, amely hagyománnyá avat, elismer, konvenciót teremt. A kultúra valóságos szenvedélyek által megformált, különösen bátor kutatásokkal megalapozott rendje valami módon diszfunkcióvá vált. Értelme, az esztétikai jelenséget erkölcsi természetű felismerésig eljuttató küldetése tökéletes önkénnyel magasztosulhat fel, vagy kerülhet a használhatatlan dolgok szemétdombjára. A mechanizmust működtető szabály a kultúrától távolabb, civilizációinkban található. A kultúra ma luxusnak tűnik. A demokratikus berendezkedés össztársadalmi normarendszereiben a kiváltságokat jelképező luxus megvethető, becsmérlése olykor követelmény. Pedig a művészet nem luxus.

De azért — ha jelentőségét szubkulturálisnak is kell tekintenünk — egy mostanában előlépő művésznemzedék tevékenysége nyomán mondhatjuk, hogy izgalmas revíziókat végeznek el, páratlanul élénk áttekintésekből szervezik tömör szintézissé az elmúlt három évtized számos megújító tendenciáját. Számos erős profil, egymástól minden ízében különböző adottság, mentalitás, technikai készség és mégis egységes hang. Bátor, színes, melankolikus és destruktív ellentétekből szerveződő harmónia. A kiállítás maga huszonhat kiállítóművész munkája, amit — mint egy dirigens a jól sikerült koncert után — külön-külön is ki lehet emelni, elismerve az egyéni teljesítmény értékét, az egyéni „szólamok” eleganciáját, szakmai elmélyültségét, emberi odaadását. Jelentősége azonban ennek a bemutatónak az egységében van. A kiállítóterem megsűrűsödő légkörében, ahol olyan foltok, anyagok, tömegek kapcsolódnak össze, mint amilyeneket még sohasem láttunk. Ahol az új technológiák a tényleges és virtuális kifejezések egyetemes érvényű irányait jelzik és ahol a hagyományos olajfestés módszerével a pszichológiai feyverzettel erősített dekoráció szín-szaunái is felforrósítják a retinát. Ahol a vízió, a félelemmel telített előérzet a legmeggyőzőbb precízi-tással, tökéletes anyaghasználattal válik közösségi felismerés számára is megragadhatóvá. A beszámoló kiállítás alaphangjához tartozik az intellektuális igényesség, amelynek birtokában már eleve tekintély parancsú szinte minden alkotó megnyilvánulása. A kiállítást nézve szinte kényszeresen adódik — esetleg már a kulturális főváros programban megvalósítható — rendezvény eszméje, amennyiben ezt a páratlan eredetiségű nemzedéket még szélesebb körben be lehetne mutatni. Szépen kiállítana egy évre elegendő művészt és műtárgyat ez a nemzedék. Amelynek a derékhadja természetesen a városhoz is, az egyetemhez is kötődik. A doktoriskolásoké, akiknek a bemutatóján most vagyunk.

Az együtthangzás minőségének feltétlen elismerése elsődleges kötelességünk. Ha egyenként talán tényleg nem is jut hely minden alkotó és munka felemlegetésére, a szólam-vezetők és egyik másik szólólista mindenképpen megérdemlik az elemzést. A tradíció és a múlttal még nem rendelkező műformák kiterjedései között a klasszikus táblakép-festészet meghatározó súlyú hányadot jelent a kiállításon. Barabás Zsófia visszafogott, nagy feyvelemmel az alapozott vászon és az egyetlen feketével festett olajfesték vonal jelentéstartalmának feldolgozásával foglalkozik. Munkáiban alapvetően a grafikai tapasztalatból kiindulva egyszerre jelenik meg a minimális festői kifejezés hatásintenzitásának fokozása, mint igény és program, valamint a nagy hagyományokkal rendelkező figuratív jelteremtésnek az ösztönös tudattal szoros kapcsolatba hozó kísérlete. Györi Márton képeinek már a címadása is jelzi, hogy a megragadott erős színrendszerek önmagukon szándékosan túlmutatató képzetársításokat kívánnak valószínűsíteni. A metafizikai tér, amit Rudolf Steiner említése idéz fel, jól érzékelteti a festő igényét a fizikai-biológiai érzékelési apparátus teljes birtoklására éppúgy, mint ennek elvárására a képek szemléltetői. A festészet ösztönös-dekoratív felsza-badítása azonban nemcsak az „élet elsajátításának” egyik előfeltételként értékelhető esetében, hanem egy messze néző szintézis lehetséges kísérletének indításaként is. Egle Anita szemléletmódja egy feyvelemzettségében és részletgazdagságában is megragadott képtípust hozott létre, amelynek létrejöttében az elektronikus képkalkoló eljárások és a profán kézimunka nem feltétlenül nőietlen öröksége is szerepet játszottak. Katharina Roters életünk jellegzetes tárgy-tér-idő fordulatának kitűnő megfigyelője, abszurdításokat a valósággal fűszerező verbális mesélő, miközben jelentős konstruktőr is. Műveiben a szimulációk, valóságos reflex-viszonyok, tényleges kitakarások motivumokat vegyítő furcsa arányokat teremtő „relációi” lendületes és színes festésmóddal sejtetik ugyanannak a különösen szintetikus látásmódnak a meglétét, amit ugyanebben a kiállítóteremben a kollégái valószínűsítettek. Mint Benedek Barna vagy Jancsikity József, akik csupán látszólag tapadnak munkáikkal a szerkesztő-építő képhagyomány emlékeihez. Mert valójában a látszat ellenére is részletté válik az analógia alapján beazonosítható megjelenés. A felületek kis meséi, a faktúramegoldások kapcsolatai, a számítógéppel generált formaviszonyok vagy a személyes lírai élmény jelzései mind kifelé mutatnak a középpontot mechanikusan kereső ultima rációból. Appelshoffer Péter képeinek példája is azt mutatja, hogy ezek a fiatal mesterek nem feltétlenül kötődnek a képkalkotás munkás-méretes lépték hagyományához, de azt is, hogy milyen közel van ehhez a nemzedékhez egyebek mellett a minimál, a tranz-avantgard szelleme, amelynek kétségbevonhatatlan jelenlétét egyébként a többi műfajban is érzékelhetjük. Világjáró művészek, akik egészen egyszerűen „több nyelven beszélnek”. Tökéletesen értik azokat a jellemet és alkotói tapasztalatot is erősítő jeleket, amelyek élet-helyzetektől, akár lokális motivumoktól, akár kozmikus befolyásoktól függően egyazon szemlélet számára párhuzamosan megjelennek, ugyanakkor más-más értékűek lehetnek. Mindez következményekkel van értelemszerűen a kifejezés formájára és technikájára is. Belefér ebbe azoknak a véleménye is, akik a mediális korszak következményeihez sokkal közelebb állónak vélik a számítógép és elektromos képkalkoló eszközök nyelvének, valamint közlésmódjainak kutatását. Vagy akik a legkülönbözőbb elemekből létrehozott térberendezéseket tekintik irányadónak. A kiállítás vala- mennyi változatra erős példákat hozott.

Konstruktív és ironikus-fantasztikus irányban gondolkodnak az elektronikus kép-, és tárgy-alkotás módozatairól Fodor Pál és Szabó Attila Sándor. Valamit azonban a számítógép, a képernyő és a vetítés sem „tud”. Baróthy Anna dokumentálható valóságos test-tájából, ezek lehetséges plasztikai fertőzöttségéből, az organizmusból „kifejlődő” rendkívüli anatómiai állapotból hoz létre szuggesztív-drámai plasztikai felkiáltójeleket, beton és üvegszob-rokat. Hegedűs Éva köralakú nyílásokkal perforált fénydoboz is egy nagy kapacitású szob-rászati program aktuális eredménye, amelyben a rendszeralkotó külső megjelenés zárt belső térben ható formakövetkezményei válnak láthatóvá. Munkájában a camera obscura, a minimálszobrászat normái és a „szegény művészet” is mintaszzerűen kapcsolódnak senkivel össze nem téveszthető komplexitású jelentéssé. Különösen figyelemreméltó térberendezést állított ki a mélypincében Szabó Marianna. A sorban elrendezett fekvő alakok szervezottsége azt a matematikai-geometriai szabályt tükrözik, ami a konstruktív irányulású művészeknél felfedezhető volt, ugyanakkor azonban a jelenet a maga nekrológikus üzeneteivel valóságos történet, az élet egyik tényleges bekövetkezését szimulálja. Összetett gondolatszintjei között feltétlenül ott van Schaár Erzsébet örök elmúlással és végleges megsemmisüléssel viaskodó plasztikáinak az emléke is. A pince mélyén ugyanis a kiállítási végére a keményített textilanyagból megformált ember-felületek burkolólemezei elveszítették merevségüket, az idő és páratartalom faktorok a beállításakor adott „szoborsors” metaforikus értékű alakítóivá lettek. Megint csak az a „többnyelvű” művész, aki a mondanivaló teljes intenzitású kifejezésének érdekében új és új eszközökhöz nyúl, valamelyest elhomályosítva mindig saját művészi közelmúltjának — akár eredményeknek is tekinthető leleményeit. Izgalmasan írja át ez a gyakorlat mindazt, amit mindeddig tartottunk a művészi következetes-ségről, miközben még töredékmásodpercre sem vetődik fel az értéktelenség esélye. A hatás, a mély üzenet ténye felől minden személyes manír, kézjegy vagy egyéni technikai fogás elveszti az értelmét. Sörös Rita, Miklya Gábor, Szalma László a tényleges térbeli kiterjedések lehetséges fogalmi és plasztikai jelentéskörének tágitásán dolgoznak. Amiben szinte teljes skálán megjeleníthető az organikus alakításnak, helyzet-, és tárgyszimulációnak, valamint történeti stilizálásnak számtalan fogása. Ez mind így együttesen a kulturális gazdagságnak és esztétikai természetű megújulásnak páratlan hangulatát és látványát adja. És az sem jelentéktelen eleme a jövővel kapcsolatos

gondolat kísérleteknek, hogy a most megmutatkozó nemzedék mellé bátran felvonulatható a mai művészeti szcéna legjobb teljesítményeit, legizgalmasabb alkotásait létrehozó nem magyar művészvilág is. Meglehet, hogy a Kulturális Főváros kiállítási programjában, a nemzetközi normáknak megfelelően felépült nagy kiállítóteremben nemcsak az Abstraction-Création mesterei jelennek majd meg Martyn Ferenc retrospektív tárlata mellett, nemcsak a Bauhaus magyar, német, amerikai mestereinek tárlatait rendezik meg, nemcsak Howard Hodgkin, Cy Twombly és Keserű Ilona kiállítását mutatják majd be, hanem a fiatal nemzedék imént emlegetett legjobbjai Európa „fiatal művészetének” főalakjaival együttesen fognak megjelenni. Kéretik észrevenni őket.

Adódnak egyenetlenségek is a kiállításon, hiszen vannak művészek, akik éppen hogy bekapcsolódtak a Doktoriskola munkájába, és akik még csak a programjuk megvalósításának kezdeténél tartanak. Bízunk abban, hogy a DLA hároméves periódusa a számukra is erős koncentrációjú intézményi-szakmai segítséget és önálló kutatási eredményeket hozó alkotómunkát jelent majd.

A Doktoriskola programvezető mesterei, akiknek ellenőrzése mellett a doktoriskolások dolgoznak: Keserű Ilona festőművész, professzor emerita, Tolvaly Ernő festőművész, egyetemi tanár, Bencsik István szobrász-művész, professzor emeritus, Rétfalvi Sándor szobrászművész, egyetemi tanár, a Doktori Iskola vezetője, Schrammel Imre szobrász-művész, egyetemi tanár, Colin Foster DLA szobrászművész, egyetemi docens, Nagy Márta DLA szobrászművész, egyetemi docens.